

И ОДУНАВКА.

№ 51.

У Суботу 16. Децембра.

1844.

ЛЮБИЧИЦА И РУЖИЦА.

Пресаћена любичица у башти кодъ руже
 Трудолюбнимъ баштован'ма, кудъ се стаза пруже,
 Плавый цвѣтакъ свой развила малымъ иѣжнимъ
 стасомъ,
 И пріятнымъ свуда башту напуни мирисомъ:
 Да не само пресадцима сладость своимъ дав,
 Но и роду ныовоме да исту задае,
 Кон јимъ е рука-помоћь пресађаю био,
 Тежкій съ пьима и заедно зной са чела ліо:
 Да бы одъ ньи за вѣке се вѣрно научіо,
 Любичицу иѣговати, и ню мирисао.
 На ово в сусѣдкия, ружица, пытала:
 „Еси ли се безопасно садъ, любо, станица,
 Да у крило сладость сипашъ, пѣгуюће тебе,
 Да одъ трни и коприва неимадешъ злобе?“
 „Есамъ,““ рекне любичица, „све у такомъ станю,
 У каквомъ ћу вавѣкъ быти и ноћу и даню:
 Само ако узчуваю вѣрно ме пресадци,
 Да се небы подвргнула трику, копривици!“

Тодоръ Влањъ.

НЕШТО О ДУБРОВНИКУ.

(Продуженіе.)

Еданъ Славянскій краль звао е Дубровникъ „склониште несрѣћны банова,“ и то съ разлогомъ, јерь кадгодъ бы народна буна кога-годъ протерала изъ свои држава, онъ небы се другдѣ, него у Дубровникъ, склоніо: ту бы био онъ и иѣгова пратня кралѣвски издржана, одтуда готово свагда по посредствованю републике онъ бы се на свой престолъ вратіо. Дубровникъ улагао се у све препирке околосоећи народа, и често ји є припознатомъ право-

ћомъ по задовољству свакога изравнао, и тако препречио ратове и увео редъ. Онъ є у ондашњој политики исту ролу играо, коју у садашњој игра, али у већемъ кругу, Аустрија: искао є сирћч уздржати неко равновѣсие међу ближњимъ силама, за да у среди тога равновѣсіја може живити, иѣгови су интереси, како су сада и Аустријски, были, да обдрији миръ, и съ миромъ положенъ ствари онако, како се налази. Тай утицай био є шкодљивъ у политичномъ одношенију югославянскомъ народу,али преблагай у издѣлју людоловномъ и такој остао є све до найпоследнији времена. Цициријанъ Робертъ овако памъга представља у свомъ знаменитомъ дѣлу сврхъ Слављана одъ Турске: „Ова гласовита република, говори онъ, пріе долазка Француза била є толи почитована па читаву полострову источномъ, да исти Слављани, Турцима подложни, доходили су на иѣговимъ судиштама свое разре разсуђивати.“ Пре него су подъ Турску власт запали, ови народи често су хранили у своимъ дворовима по којегодъ Дубровчанина, кои бы управљали ныовимъ важнимъ пословима, стварали законе, ureђивали училишта. За накнаду ныовы услуга они су јимъ давали ванобычна преимућства, и тымъ средствомъ могао є Дубровникъ разсејати свое насељине (colonies) у Сараево, у Новый Пазаръ, у Београдъ, у Видинъ, у Силистрю, у Софию, у Ђадрене, и у Букурештъ. Ове насељине владале су се по своимъ особитимъ законима, и пису зависиле до одъ свое майке-отачбе (mère - patrie), у чије иѣдро непрестано сипале су велика богатства. Та богатства прешла бы мѣру свакій путъ; кадъ бы трговачки градови Италијански заратили се међу собомъ, тада бы тргованъ свега истока запало у саме руке Дубровчана, кои са своимъ ни-едно - прилежнимъ (neutre) стѣгомъ пловили бы слободно по цѣ-

ломъ простору мора. — Рекао бы да Волтеръ (Voltaire) ніє знао за ову поєдність, зашто ніє о ньой ни рѣчи рекао у своїй історії на ономъ мѣсту, гді то ніє имао никако изоставити; исто тако и повѣствовательни наше епохе, кои кажу, да у доба Французке буие сами су Грци были остали притяжательни источногъ тгована. Али истиниа є то, да су Дубровчани участвовали са Грцима у ондашњимъ добытима и сачували одъ глади южну Французку; и по злокобной игри судбине оно є було за Дубровчане пайдній періодъ благостаня, а Грцима знаменъ новогъ живота.*)

Ова република была в у много ствари полезна не само своїй браћи Славянима, но в велики услуга и читавой Европи учинила. Она є участвовала у свима крестоноснимъ ратовима, уложила једну часть свои корабля у бродбу не побѣдиму Филипа I., помогала Карлу V. у његовимъ ратовима, и у несрѣђному засланю противъ Алјера изгубила већу часть свои бродова, догађай, одъ кога є започело надане њене среће, и кога Шпаньолска піе ѹой могла накладити ни удељњномъ ѹой помоћи, ни ванобичнимъ честима, коима є прославила Дубровачке грађане, кои се баху у њеној служби особито одликовали.

Војвода одъ Копто примѣчава, да в руковођліе толико за раћа цвѣтало у Дубровнику, да изванъ њега Французи нису могли другдѣ наћи людіј, способни за увести у свою кралевину ткање свиле и устроеніе бродова.**) Мађари су Дубровчанима дужни за знатну часть свои зајона: благодарити; великій преобразитель Руса имао є кодъ себе и Дубровчана; Ђорђић имао є врховну заповѣсть надъ унгарскомъ войскомъ; Оранъ храбро є одбраню Београдъ противъ Амурата II.; некій трећій Дубровчанинъ учинио є важни услуга Францу I., Французкомъ краљу, у дипломатичнимъ његовимъ споразумѣніјама са Мусулманами.

Овде цѣнимъ да неће несходно спасти објавленіе оне погрѣшике, у коју су упали неки списателни, казајући, да в народъ Французскій найпрвый у Европи био, што є завргао сајузъ

са Турцима; и оне друге, по којој цѣне, да су Дубровчани были харачари и зависими одъ Турске. Дубровчани видѣћи падање Грчкогъ царства, кое већ издараваше, те вине ѹй немогаше братити, а съ друге стране могућство Отманића, кое починише дизати свое гвоздено чело, хитри сматрателни свега тога они су предвидили будућу судбину овогъ исполнина (géant), и поспѣшили послати поклнисарство къ Султану Орхану у Брусу, за съ нынме уговорити једанъ тговачки трактатъ*). Султану морало се безъ сумње допасти то прво показанъ почитаніја одъ стране једногъ Европейскогъ удаљногъ народа, те онъ допусти тому народу, да слободно тргује у свимъ ондашњимъ и будућимъ његовимъ државама, и јоштъ неметне му никакавъ порезъ на тговине, кое ће у његова пристаништа уводити. За тако преимућство могли су заисто посланици Дубровачки обвезати се, да ће њиво отечество плаћати сваке године Цару петъ стотина дуката, и то у име дара. Ой лѣна дара! Плаћати 500, за узимати, може быти, 5 миліона. Изъ тога свако види, колико бы безумно было заключити, да є Дубровникъ харачь давао царевима, и одъ њих зависио: онъ є единствено плаћао преимућства, самому њему уступљена, исто како у наше доба Енглезка и Французка плаћају самокунства (monopoles), коя са њимъ народима за своге новце уговоре: али зато опеть ѱе Енглезка или Французка одъ ти народа зависима. Речено ѡтуди мнѣнию (о зависимости Дубровника) дали су поводъ веки пристрастни списателни, а други су јимъ то лако вѣровали, гледајући може быти на силу, величность и охолоћь Турскогъ царства, а на маленкость и слабость Дубровачке републике, и мыслећи, да међу ова два правительства ѱе могло бывати другчи одношенија, него онаки, какви быва међу господарошь и подложникомъ. Али су се сви врло преварили, и то јимъ се до очевидности може доказати по самимъ догођањима наше историје, безъ да є потреба шиљати ѹй у архиве Дубровачке, за да прочитаю актъ Орхановъ, одъ њега својомъ рукомъ у ћрнило замоченомъ зазначенъ, а одъ наши посланика подписанъ, актъ, кои се и до наши дана сачувао.

(Продуженіе слѣдује.)

*) Са доста лажји спелеи су, и доста су понизили инострани списателни историје Славянски народи; време в већ, да некимъ рекнемо лажете, а некимъ преварилисте се.

**) Едавъ Славянскій народъ увео є индустрію у Французу!!!

*) Врло ѿ јао было, кадъ сање ове примѣтбе писао, што писамъ овде изложио датумъ речевогъ трактата, и премѣрио га са датумомъ првогъ трактата Французке са Портомъ. То ѿ ѱе было могуће учинити, како што ѱе ни сада, връ немамъ кодъ мене нужну ѿ книгу.

ПОДИЗАНЪ ПРУСКЕ НА КРАЛЪВСТВО.

(Съ Нѣмачкогъ.)

У почетку седамнайстогъ столѣтія био є подъ Курфирштомъ Іованомъ Сигмундомъ чрезъ нападеніе Пруса и єдне части Юліевогъ наслѣдства првый темель Пруско - Бранденбургской држави положенъ.

Ал' већъ и подъ Іована Сигмуна сыномъ и наследникомъ, Георгіемъ Вилхелмомъ, паде држава збогъ разорителне бѣсноће тридесетогодишињегъ рата, и слабость овогъ князя у обумирању и страшно уништоженъ.

Но сада се указа на краю пропасти поспрнувше земљу у слѣдовавшемъ владѣтелю, Фридриху Вилхелму Великомъ, избавитель предсторожногъ духа, редке проницатилности, духовне крѣпости и разборитости. Нѣму не само да є изашло за рукомъ, готово опустошение и безъ людства оставше празне предѣле чрезъ указану пришелцима благонаклоность и помагању израђиваню сваковрстни заната и художества на миру опеть людствомъ населити и цвѣтајућима учинити, него є онъ и тай био, кои є до нѣга готово поделѣнимъ, и къ нисаквомъ међусобномъ саобрѣтенію способнимъ частима земљу, чрезъ оживљенъ и у једно скупљенъ нїловы сила, значенъ дао, кое ѹ є текъ онда до Европейске државе подигло.

Стаяћа војна сила, коју є онъ створио, и врло добаръ обычай, кои є онъ као храбрый и искусный войвода у нїој увео, принела су нїговомъ имену удивљеніе, нїговой сили уваженіе и успѣхъ у теженю за независимымъ политическимъ положеніемъ.

Онъ є увидio, да слободно развијанъ нїговогъ народа безъ ове независимости неможе быти, и премда се чинило, да за одржаніе нїно пису довольне материјалне силе нїгове државе, то є опетъ онъ знао, да духъ множину накидити и ньомъ овладати може.

Двадесетъ деветогъ Априла 1688 године умре овай изреднй князъ, а после нїга наследио є владу нїговъ синъ Фридрихъ III., рођенъ у Кенигсбергу 2 Юліја 1657. Али синъ пенаслѣди великий духъ отца свога, кои є иначе поредъ тихогъ за лепо и благородно чувства и право политическо знанѣ имао, и кои одъ по-

ложењиа, своимъ предкомъ заузетогъ, ништа нї уступио.

Странгу є имао наклоностъ на украшеније и сјајностъ, и ову є у своме достоинству свагда у раскошности показати гледао.

Сјајностъ, съ којомъ є Лудвикъ XIV. свой престолъ обасао био, чинила му се као найвећији троумъ земне славе, и ништа му нїе радостнѣ было одъ величественногъ увоза, одъ сватова, или саслушке, у којој бы онъ раскошно великолѣпје свогъ двора, свои конюшара, свои кола, сви замака, свогъ покућства на угледъ ставити могао.

Међутымъ є нїгова лѣпа и любвездостойна супруга, Софија Шарлота, кћи првогъ Хановеранскогъ Курфиршта, Ернеста Августа, за веће одушевљеніе овогъ торжества старала се, премда є сама мирно живљенъ и учену обхоењу са изображенијимъ и науке пунимъ людима свему величанию дворскогъ живота предностављала. Она є у томъ довольно среће налазила, што є у своме, кодъ села Лицова сазиданомъ замку, око кога насељено село доцнѣ име Шарлотенбурга добы, баремъ празне часе и време озбыльскомъ заниманию жертвовати и избраный кругъ учены и онтроверуни людји око себе скупити могла.*)

За првы десетъ година Фридриховогъ владана придобије Припѣтъ одъ Оране Енглезку, а Курфирштъ Саксонскій Польску краљевску круну.

Каковыи є подетрекъ за торжестволюбивогъ Фридриха био, да и свою кућу съ титуломъ краљевскомъ украси. Ако се нїму и нїе дало никакву круну државе стране придобити, то є опетъ опеть могао княжество Пруско, кое

*) Године 1700 Лайбницацъ, јданъ одъ најзначајнијих мудраца и учены людји у Нѣмачкој, отиде у Берлинъ, да бы тамо, по жељи любвездостойне Курфирштине, Софије Шарлоте, дружство наука завео, кое подъ променутымъ именомъ Академије наука јошть и данась највећима цвѣта и чрезъ распространењијемъ, кое се овомъ заведенију одма при нїговомъ установљењу дало, јошть є онда пайбогатије плоде за нїгу в распросрещеје ученогъ духа у Нѣмачкој и остало. Лайбницацъ є остао свагда као предсѣдателъ истога дѣјатеља, тако као и што є доцнѣ у непрестанимъ писменимъ разговорима са Софијомъ Шарлотомъ био, у којима су пайдубљи вопросы претресави в највишијији затаци решавани.

е съ пуномъ независимосћу држао, на кралевство подићи.

Фридрихъ је дакле съ великомъ политическомъ мудрошћу одсвуда поволна обстојатељства на ползу употребио, да бы својој текъ зачетој сили чрезъ подизањи титуле већиј изгледъ па почитанје сусједа прибавио; и готово бы се мыслило, да је онъ то слутио, какво ће красно зданије некадъ који већиј после њега на овомъ темелю подигнути.

Њега је самогъ распалило къ овомъ кораку обште његови современици за распространењемъ свои сила тежење, те тако нехтјење ни онъ заостати. Ако и нје у његовој власти било, величину други кралјва постићи, то је онъ опетъ радъ био баремъ величествену сјајност око себе видити, једна сујета (ако ћемо је тако назвати), коя је свакога његовъ дворъ наибољимъ у Европи чинила.

(Конацъ слѣдује.)

КЪ ПРИПРЕМИ ЗА НАЗИВОСЛОВНЫЙ РѢЧНИКЪ ДРУЖСТВА СРБСКЕ СЛОВЕСНОСТИ.

В.

Botanica, биљословие.
Botanicus, биљословачъ, биљаръ.

Canalis, прокопъ.

Cancellaria, писарница.
Cancellarius, (Канцлер), представникъ.
Cancellista, писаръ.

С.

Caducitas (jurid.), безнадѣдностъ.

Caelibatus, безбрачностъ.
Caleatura, потесъ.

Calculus, рачунъ.
Calculatura, рачуноводство.

Calendarium, мѣсечословъ, мѣсечникъ.

Calumnia, клевета, опадничъ, потвръ.

Cambium, промѣна.

Camengarius, коморникъ.

Candidatus, представљникъ; приуготовљеникъ.
Capon, правило.
Capacitas, способностъ.

Capillaritas, (jus capill.), дѣловина.

Capitale, (summa capital.), главно, главнина.

Capitanus, главарь.

Capitulatio, уговорна предая; предая.

Carnalis, једнокрвнији.
(*Uterinus*, једноутробни).

Cassare, сметнути; унишити.

Cassatio, сметање; уништенѣ.

Castitas, цѣломудреностъ.

Casualitas, случајностъ.

Casuistica, случајница.

Catastrum, списакъ.

Causa, причина; парница.

Causalitas, причинностъ;

узрочностъ.

Cautela, предохрана.

Cantio, јество.

Censor, разсмотритељ.

Censura, размотритељство.

Census, пописъ; процѣна; лихва.

Certificatum, обзнатица.
Character, знаменъ.

(*Chef*, началикъ).

Chronica, v. *Annales*.

Chronographia, лѣтописање.

Classa, разредъ.

Cognitio, познавање.

Collisio, сударанѣ.

Colonia, насељнина.

Combinatio, омышляње.

Commandant, заповѣниъ.

И С К Р И Ц Е.

XXV.

Силне поплавице съ дугимъ мутенїмъ сумњенији вода падале су крозъ много столећа на те, домовино моја. Различите су владе у те дошле, безъ да је и једна свой темељ у теби укоренила. Повѣсть праву немашь, све је раздрто, као кадъ поплавица куда пролети, те у теку све раздере, и свакудъ се провали. Мрвице имашь одъ повѣсти, мрвице добра, цѣло тѣло немашь, немашь зданія довршены. Шта си до сада была, нити знаДЕШЬ, нити знати мариши. Само као у сну чинити се, да си нешто была; чуешъ изъ дальине неке гласе, и видишъ неку сѣну бледу старога величества. Али они исти гласи, који крозъ маглу трче, те се съ нѣмое смѣшају, вишне памети твојој сметају, него ју пробуде. Оно, што прошасто време слови, рѣчи су тихе, али безъ сладкоће; кротке, али безъ снаге. Ниси се никда добро ни талјанила ни нѣмчила, мађарила ни турчила, Слављанска ниси. Любавь сама, сама може любавь да скупи ове мрвице, и да учини правый кипъ, да састави рѣчи, и да јимъ даде высоко знаменовање; да развалине понови, и изъ нїи гради шаторе, куће, цркве.